

Benal Nevzat Arıman (1903-1990)

Milletvekili Olduğu Yıllar

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/f6/Benal_Ar%C4%B1man.jpg

Türkiye'nin ilk kadın milletvekillerindendir. Tam adı Benal Nevzat İştar Arıman'dır. Nüfus cüzdanında ismi Benal Zübeyde Arıman olarak kayıtlıdır.

1903'te İzmir'de doğdu. Babası; Halit Ziya (Uşaklıgil) ile birlikte İzmir'in önemli gazetelerinden *Hizmet* ve İzmir'in ilk edebî dergisi olan *Nevruz*'u çıkaran, Sultan II. Abdülhamit yönetimine karşı faaliyetleri nedeniyle Fransa'ya kaçan gazeteci, şair, avukat ve Jön Türklerden Tefik Nevzat Bey, annesi Abdülkadir Geylani'nin soyundan gelen Cemile Hanım'dır. Hapis ve sürgünlerle dolu bir hayat süren Tefik Nevzat Bey, İzmir ve çevresinde daha çok gazeteciliği ve siyasi faaliyetleri ile tanınmış biridir.

Benal Nevzat Hanım, ilköğrenimini İzmir'in ünlü eğitimcisi Yusuf Rıza Efendi'nin açtığı *Bedreka-yı İrfan* adlı özel okulda, orta öğrenimini İzmir Fransız Lisesinde, yükseköğrenimini ise 1923'te Paris'teki Sorbonne Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde tamamladı. Yükseköğrenimi sırasında Fransızca, Rumca gibi dillerin yanında sosyoloji, belediyeçilik ve edebiyat dersleri de aldı. Benal Nevzat Hanım, Paris'te bulunduğu sürede buradaki tanınmış Jön Türklerden amcası Doktor Refik Nevzat Bey'in de yardımlarını gördü.

Benal Nevzat, 1926'da Türkiye'ye döndükten sonra **Hilâl-i Ahmer (Kızılay)**, **Himaye-i Etfâl (Çocuk Esirgeme Kurumu)**, Veremle Mücadele Cemiyeti, Türk Hava Kurumu, Yeşilay ve aşevleri gibi hayır kuruluşlarında üye olarak çalıştı. 1926'da Cumhuriyet Halk Fırkası'na İzmir'den ilk kadın üye olarak kaydolun Benal Nevzat, ertesi yıl partinin Vilayet İdare Heyeti Üyeliğine seçildi ve dört yıl bu görevde kaldı. 3 Nisan 1930'da kabul edilen Belediye Kanunu ile kadınlara belediye seçimlerinde seçme ve aday olma hakkının verilmesinden sonra aynı yıl yapılan seçimlerde İzmir

Belediye Meclisi'ne seçilen ilk kadın üye oldu ve 1934'e kadar bu görevini sürdürdü.

1931'de açılan "Uluslararası Paris Sömürge Sergisi"ne İzmir Belediye Meclisi tarafından gönderildi. Üç ay kaldığı Paris'teki incelemelerinden sonra hazırladığı ve Belediye Meclisi'ne sunduğu rapor, İzmir Fuarı'nın yapımında önemli rol oynadı. 1926-1934 yılları arasında *Hizmet, Ahenk, Fikirler, Halkın Sesi, Anadolu* gibi çeşitli gazete ve dergilerde şiir, hikâye, makale, çeviri türlerde özellikle kadın konularında yazılar kaleme aldı. Verdiği konferanslarla yürüttüğü siyasi, sosyal ve kültürel çalışmalarının yanı sıra yazı hayatını da devam ettirdi. Benal Nevzat Hanım, 1931'de İzmir'de genç sanatçılar tarafından kurulan ve başkanlığını Tokadizade Şekip Bey'in yaptığı Edebiyat Cemiyeti'nde de yer aldı. Aynı zamanda 1932-1934 yılları arasında İzmir Halkevi'nin Dil-Tarih-Edebiyat komitesinde çalıştı.

TBMM tarafından 5 Aralık 1934'te Anayasa'da yapılan değişiklikle kadınlara milletvekili seçme ve seçilme hakkının verilmesi, yurdun her tarafında olduğu gibi İzmir'deki kadınlar tarafından da memnuniyetle karşılandı. 7 Aralık 1934'te Halkevi'nde toplanan kadınlar, Cumhuriyet Meydanı'ndaki Atatürk heykeli önünde kendilerine verilen siyasi haklardan dolayı sevinçlerini dile getirdiler. Benal Nevzat Hanım, burada Cumhuriyet Halk Fırkası İdare Heyeti Üyesi olarak yaptığı konuşmada şunları söyledi: "*Artık kadın kendi mayasındaki özlüğü açıkça gösterecek, yurt işlerinde ulus işlerinde el atından gizli gizli çalışacağına, göğsünü gere gere açık alınla iş görecektir yurduna olan borcunu kafası ile bilgisi ile ödeyecektir.*"

Kadınlara milletvekili seçme ve seçilme hakkı verildikten sonra yapılan genel seçimlerde milletvekili seçilecek kadın adaylar tespit edilirken Atatürk, siyasi çalışmalarını yakından takip ettiği Benal Nevzat Hanım'ın da milletvekili seçilmesini istedi. Bunun üzerine TBMM'nin V. dönemi için 8 Şubat 1935'te yapılan genel seçimlerde **Cumhuriyet Halk Fırkası** tarafından aday gösterildiği İzmir'den milletvekili seçildi. Böylece bu şehirden seçilen ilk kadın milletvekili olarak 1 Mart 1935'te TBMM'ye girdi. Meclis'te 1935-1939 yıllarını kapsayan V. dönemi boyunca İktisat Encümeni'nde görev yaptı. Ayrıca, Orman Kanunu geçici encümeninde de bulundu.

Elli altı bölümden oluşan ve 1975-1981 yılları arasında aralıklarla devam eden TRT'de Nazmi Kal'ın sunduğu "Atatürk'ten Anılar" adlı programın 1976'da yayınlanan 16. bölümü, Benal Nevzat Hanım'a ayrılmıştır. Bu programda kendi ifadesine göre TBMM'de yemin ederken çekilmiş fotoğrafı *L'illustration* dergisinin kapağında yer aldı. Yine aynı programda Atatürk'ün kendisine "*Meclis'te kaç kadınsınız?*" diye sorduğunu, kendisinin de "*18 Paşam.*" diye cevap verdiğini, bunun üzerine Atatürk'ün "*Gelecek seçimde mutlaka 36 olmalısınız, kadınları yurt ve parti işlerine alıştırın.*" dediğini aktarmıştır. 1935'te Singer Umum Müdürü Neşet Arıman ile evlenen Benal Nevzat'ın bu evlilikten Cemile (Güralp) adında bir kızı oldu.

Benal Nevzat Hanım, diğer İzmir milletvekilleri ile birlikte geziler düzenleyerek bölgenin sorunlarıyla ilgili 1935, 1937 ve 1938 yıllarında raporlar hazırladı. Bu raporlarda İzmir'de kurulan çocuk kamplarının faydalı olmasından dolayı bu tip kampların ülkenin her tarafında açılması gerektiğine, İzmir çevresinin turizm açısından geliştirilmesinin ülke ekonomisine önemli katkılar sağlayacağına ve kimsesiz çocukların toplanıp eski Darüleytamlar tarzı okullarda okutularak ülkenin hizmetine kazandırılabileceğine dikkat çekti. Ayrıca bölgede salgın hastalıklarla mücadele edilmesi gerektiği ve tarımsal kalkınmaya çok önem veren II. Beş Yıllık Sanayi Planı için ihtiyaç duyulan ham maddenin bu bölgede çok fazla bulunduğu, Kültür Park ve Uluslararası **İzmir Fuarı**'nın şehrin gelişmesine katkı sağladığı üzerinde durdu.

Türk Hava Kurumunun 25 Mayıs 1935'te gerçekleşen 6. kurultayında sekreterlik görevinde bulunan Benal Nevzat,

24-31 Ağustos 1936 tarihleri arasında gerçekleştirilen 3. **Türk Dil Kurultayı**'nda ise Bütçe Komisyonu Başkanlığı yaptı.

TBMM genel kurulunda kanun tasarı ve teklifleri ile ilgili Benal Nevzat Hanım'ın dört konuşması vardır. Bunlardan ilkini Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin imzalanmasından çok kısa bir süre sonra 31 Temmuz 1936'da yapmıştır. Bu konuşmasında Montrö'de elde edilen bu başarıdan dolayı sevinç ve şükran duygularını ifade ettikten sonra Atatürk ile aynı dönemde yaşamış olmalarının kendileri için büyük bir mutluluk olduğu belirtmiştir. Ayrıca Türk çocuklarının tarihimizi okurken bu dönemde yaşayanlara imreneceklerini belirten Benal Nevzat Hanım; **Atatürk** ve **İsmet İnönü** Hükümeti'nin hediye ettiği **Montrö** zaferinin dünya tarihinde bir dönüm noktası olacağından bahsetmiştir.

İkinci konuşması Hatay'ın Türkiye'ye katılması ile ilgili anlaşmanın 14 Haziran 1937'de TBMM'de onaylanması sırasındadır. Benal Nevzat, bu konuşmasında Atatürk Türkiye'sinin ve İsmet İnönü Hükümeti'nin sayısız zaferlerden birini daha kazandığını görmekten dolayı mutlu olduğunu ifade etmiş, uzun zamandan beri dünya kamuoyunu meşgul eden Hatay Sorunu'nun oradaki kardeşlerimizin haklarını ve istiklallerini kazanmaları ile sonuçlandığını belirtmiştir. Üçüncü konuşmasını ise İngiltere ile Türkiye arasında imzalanan Kriling Antlaşması'nın 28 Haziran 1938'de TBMM'de onaylanması sırasında yapmıştır. Bu konuşmasında ise Benal Nevzat, imzalanan anlaşmanın Atatürk Türkiye'sinin ve Celal Bayar Hükümeti'nin büyük bir malî zaferi olduğunu vurgulayarak bu başarıyı kutlamıştır. Dördüncü konuşmasını da Atatürk'ün cenaze töreninde yapılacak harcamalarla ilgili görüşmelerinin yapıldığı TBMM'nin 14 Kasım 1938'deki oturumunda yapmıştır. Benal Nevzat Hanım, bu son konuşmasında kadınlara insanlık âleminde layık oldukları yeri kazandıran Atatürk'ün ölümünden dolayı büyük üzüntü duyduklarını ve onun dünyayı aydınlatan adının sonsuza kadar yaşayacağı dile getirmiştir.

Benal Nevzat Arıman, TBMM'nin 26 Mart 1939'da VI. dönemi (1939-1943), 28 Şubat 1943'te VII. dönemi (1943-1946) ve 21 Temmuz 1946'daki VIII. dönemi (1946-1950) için yapılan genel seçimlerde İzmir'den tekrar milletvekili seçilmiştir. VI. dönemde İktisat Encümeni üyeliğinin yanı sıra Gümrük Kanunu Muvakkat Encümeni'nde, VII. dönemde İktisat Encümeni üyeliği, VIII. dönemde ise Ekonomi Komisyonu üyeliği ile birlikte Bayındırlık Komisyonu üyeliği görevlerini yapmıştır. Bu dönemlerde kendisinin TBMM'de yaptığı sözlü ya da yazılı bir açıklama bulunmamaktadır.

Benal Nevzat, kadınlara milletvekili seçme ve seçilme hakkının verilmesinin 50. yılı olması nedeniyle *Milliyet* gazetesine verdiği 30 Kasım 1984 tarihli röportajda, kadınların Meclis'te az sayıda temsil edilmesini eleştirerek neredeyse zorla alındığına, bakan yapılmadığına, Belediye Meclisi ve İl Genel Meclislerinde olmadıklarına dikkat çekmiş, eskiye oranla bu konuda büyük gerileme yaşandığına ve durumun çağdışı bir uygulama olduğunu vurgulamıştır. Yine aynı röportajında, 2000'li yıllarda Meclis'in en az yarısının kadın olması gerektiğinden bahsetmiştir. 1989'da *Kapris* dergisine verdiği röportajında ise TBMM'nin V. dönem çalışmalarının başladığı ilk gün olan 1 Mart 1935'te partinin genel sekreteri Recep Peker'in kadın milletvekillerini toplayarak Meclis'in çalışmaları hakkında bilgi verdiğini belirtmiş, o günden sonra düzenli, çalışkan ve ağırbaşlılıkları ile erkek milletvekillerine örnek teşkil edecek şekilde Meclis'te denge unsuru olduklarına dikkat çekmiştir.

Fransızca, Rumca ve Farsça bilen Benal Nevzat V, VI, VII ve VIII. dönemlerde İzmir'den milletvekili seçilerek dört dönem boyunca TBMM'de görev yapmıştır. Kadın milletvekilleri içerisinde Pakiye Öymen ile birlikte dört dönem peş peşe seçilen Benal Nevzat Hanım'ın *Kara Osman* (1973) adlı bir piyesi ve *Aytım* (1974) adlı bir şiir kitabının yanı sıra İstanbul'un *Fethi/ Güzel İren* (piyes), *Kösem Sultan* (piyes), *Ayfer* (roman) gibi basılmamış eserleri de bulunmaktadır. 19 Temmuz 1990'da İstanbul'da vefat eden Benal Nevzat Arıman, 21 Temmuz'da Zincirlikuyu'daki aile mezarlığında

toprağa verilmiştir.

Yusuf KODAZ

KAYNAKÇA

AKSOY, Yaşar, "Hürriyet Şairi Tefik Nevzat'ın Mirasçısı: İlk Kadın Milletvekili

Benal Nevzat", **Kapris Dergisi**, Şubat 1989, ss. 62-64.

ALACI, Beral, "Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün Siyasette Kadın Algısı ve Cumhuriyet Halk Partili Kadın Milletvekillerinin Faaliyetleri (1939-1950)", **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, C XIX, S 38 (Bahar 2019), ss. 171-194.

APA, Aslı, **T.B.M.M'nde İlk Kadın Milletvekilleri ve Faaliyetleri**, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2004.

Cumhuriyet'ten Günümüze İzmir'in Kadın Siyasetçileri Kadın Milletvekilleri ve Belediye Başkanları ile Sözlü Tarih, Editör: Gülnur Erciyeş, İzmir Üniversitesi Yayınları, İzmir 2015.

DUROĞLU, Sibel, **Türkiye'de İlk Kadın Milletvekilleri**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007.

GÜNEŞ, İhsan, **Türk Parlamento Tarihi: TBMM V. Dönem 1935-1939**, C II, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Ankara 2001.

<https://www.izlesene.com/video/ilk-kadin-milletvekillerinden-benal-ariman-ataturkle-anilari/10080806> (Erişim Tarihi: 21/03/2021).

Milliyet, 30 Kasım 1984, s. 1-7.

KAĞNICI, Rabia Merve, **Türkiye'nin İlk Kadın Milletvekillerinden Benal Nevzat Arıman'ın Siyasi, Kültürel ve Toplumsal Faaliyetleri**, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uşak 2019.

Siyasette İlk Kadın Parlamenterler Dönemi (8 Mart Dünya Kadınlar Günü Özel Yayını), Hazırlayanlar: Hatice Altunok vd., Yasama Derneği, (y.y.), 2018.

Siyasette İzmir Kadınları -I Milletvekilleri-Belediye Başkanları-Belediye Meclis Üyeleri (1930-2014), Yayına Hazırlayan: Aydan Kumral vd., İzmir Büyükşehir Belediyesi Yayınları, İzmir 2014.

ŞAHİN AKGÜL, Ayşenur, **Türkiye'deki Kadın Milletvekilleri ve Meclisteki Çalışmaları (1935-2002)**, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde 2008.

ŞAHİN, Cemile, **Türk Parlamentosundaki Kadın Milletvekilleri (1935-2007)**, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum 2010.

ÖZER, Sevilay, "Kadınlara Seçme ve Seçilme Hakkı Verilmesinin Türk Kamuoyundaki Yankıları", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, C XXIX, S 85 (Mart 2013), ss. 131-167.

TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: V, Cilt: 12, İçtima: 1, 31.VII.1936.

TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: V, Cilt: 19, İçtima: 2, 14.VI.1937.

TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: V, Cilt: 26, İçtima: 3, 28.VI.1938.

TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: V, Cilt: 27, İçtima: 4, 14.XI.1938.

Türk Parlamento Tarihinde Kadın Parlamenterler 1935-2009, Hazırlayanlar: Semra Gökçimen vd., Türkiye Büyük Millet Meclisi Yayınları, Ankara 2009.

YAŞAR, Selman, "Türkiye'nin İlk Kadın Milletvekillerinden Benal Nevzat (İştar) Arıman", **Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, S 4 (2010), ss. 203-212.

YÜCEER, Saime, "Demokrasi Yolunda Önemli Bir Aşama: Türk Kadınına Siyasal Hakların Tanınması", **Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C 9, S 14 (2008/1), ss. 131-151.

26/09/2023 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/benal-nevzat-ariman-1903-1990/?pdf=3754> adresinden erişilmiştir